

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології
Кафедра загальної та клінічної психології

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
Військова психологія
підготовки бакалаврів

Силабус освітнього компоненту
для денної форми навчання

Силабус освітнього компонента «Військова психологія» підготовки бакалаврів

Розробник: Шевчук Ольга Петрівна, доцент кафедри загальної та клінічної психології,
кандидат психологічних наук

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Мудрик А. Б.

Силабус освітнього компоненту затверджений на засіданні кафедри
загальної та клінічної психології

протокол №7 від 14 січня 2026 р.

Завідувач кафедри:

проф. Журавльова О. В.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти		Вибірковий
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання 4
		Семестр_8-ий
		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) 20 год. Лабораторні 0 год. Індивідуальні 0 год.
ІНДЗ: є		Самостійна робота 110 год.
		Консультації 10 год.
Мова навчання	українська	

II. Інформація про викладача (-ів)

Прізвище, ім'я, по-батькові: Шевчук Ольга Петрівна.

Науковий ступінь: кандидат психологічних наук.

Посада: доцент кафедри загальної та клінічної психології.

Контактна інформація: мобільний телефон +380993298985;

електронна адреса: SHEVCHUK.OLHA@vnu.edu.ua

Дні занять: <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу

Силабус вибіркового освітнього компонента «**Військова психологія**» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти освіти першого бакалаврського рівня та спрямований на розширення розуміння психологічних аспектів життя людини в умовах війни та суспільних криз.

Вивчення вибіркового освітнього компоненту «Військова психологія» дає можливість студентам зрозуміти психологічні особливості військової діяльності, переживання стресу, втрати та адаптації до складних життєвих обставин. У процесі навчання здобувачі освіти отримують знання про психологічні реакції людини в екстремальних умовах, особливості функціонування військового колективу, типові психологічні запити військовослужбовців і ветеранів, а також способи психологічної підтримки їхніх родин і волонтерів.

Особлива увага приділяється розвитку практичних навичок емпатійного спілкування, психологічної підтримки, розуміння травматичного досвіду та ефективної взаємодії з людьми, які пережили події війни. Опрацювання курсу сприятиме формуванню психологічної стійкості, соціальної відповідальності та готовності діяти в умовах невизначеності.

Програмою передбачені лекційні та практичні заняття з використанням інтерактивних методів навчання, аналізу життєвих ситуацій і професійних кейсів. Окрім аудиторної роботи, курс включає самостійну підготовку студентів, спрямовану на осмислення психологічних аспектів війни та їхнього впливу на людину і суспільство.

2. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою освітнього компонента «Військова психологія» є формування у здобувачів освіти системного розуміння психологічних особливостей військової діяльності та впливу війни на психіку людини, розвиток умінь аналізувати психологічні стани і поведінку військовослужбовців, ветеранів і членів їхніх родин, а також опанування базових підходів до психологічного консультування, підтримки та реінтеграції осіб, постраждалих від військових дій.

У результаті вивчення освітнього компонента студент повинен:

знати:

- предмет, завдання та основні поняття військової психології;
- психологічні особливості особистості військовослужбовця;
- соціально-психологічні процеси у військовому колективі;
- психологічні чинники діяльності в умовах бойових дій;
- психологічні наслідки сучасної війни для особистості;
- прояви девіантної поведінки у бойових умовах;
- типові психологічні запити військовослужбовців;
- особливості психологічного консультування у військовому середовищі;
- психологічні особливості переживання втрати і горя в умовах війни;
- основи реінтеграції осіб, постраждалих від військових дій;
- принципи психологічної підтримки сімей військовослужбовців і волонтерів.

вміти:

- аналізувати психологічні стани та поведінку людини в умовах стресу і небезпеки;
- враховувати психологічні особливості військового колективу у взаємодії;
- розпізнавати типові психологічні запити військовослужбовців;
- застосовувати базові навички емпатійного спілкування та психологічної підтримки;
- визначати психологічні наслідки травматичного досвіду;
- аналізувати процеси адаптації та реінтеграції після пережитих подій війни;
- дотримуватися етичних принципів у взаємодії з особами, які пережили травматичні події.

3. Вибірковий освітній компонент передбачає формування **soft skills**: розвиток навичок емпатійної комунікації, активного слухання, емоційної саморегуляції, управління стресом, критичного мислення, міжособистісної взаємодії, командної роботи та конструктивного реагування на конфлікти.

4. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практичн і	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю
Змістовий модуль 1. Психологія військової діяльності та поведінки військовослужбовців						
Тема 1. Вступ до військової психології.	22	1	2	19		ДС 8 балів
Тема 2. Психологічна структура особистості військовослужбовця.	15	1	2	10	2	ДБ, РЗ 8 балів
Тема 3. Соціально-психологічні особливості військового колективу.	15	1	2	10	2	РМГ 8 балів
Тема 4. Психологічна підготовка до бойових дій.	15	1	2	10	2	РЗ/К 8 балів
Тема 5. Психологічні особливості сучасного бою і його вплив на психіку.	13	1	2	10		ДС 8 балів
Тема 6. Девіантна поведінка у бойових умовах.	15	1	2	10	2	РК 8 балів
Разом за модулем 1	95	6	12	69	8	48
Змістовий модуль 2. Психологічна допомога та соціально-психологічні наслідки війни						
Тема 7. Психологічні запити військовослужбовців і психологічне консультування.	13	1	2	10		РК, ДБ 8 балів
Тема 8. Психологія втрати і переживання горя в умовах війни.	13	1	2	10		РК 8 балів
Тема 9. Реінтеграція постраждалих від військових дій у суспільство.	15	1	2	10	2	РМГ 8 балів
Тема 10. Психологічна підтримка сімей військовослужбовців і волонтерів.	13	1	2	10		РМГ, ДБ 8 балів
Разом за модулем 2	54	4	8	40	2	32 балів
Види підсумкових робіт						
Виконання завдань практичних занять (8 балів *10 практич. занять)						80 балів
Виконання Індивідуально-дослідного завдання (ІНДЗ)						20 балів
Всього годин/ Балів	149	10	20	109	10	100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах,

5. Завдання для самостійного опрацювання.

1. Історія становлення військової психології.

2. Методи дослідження у військовій психології.
3. Мотивація військової служби.
4. Морально-вольові якості військовослужбовця.
5. Психологічна адаптація до військової служби.
6. Групова згуртованість у військовому підрозділі.
7. Лідерство у військовому колективі.
8. Психологічний клімат у підрозділі.
9. Психологічна стійкість військовослужбовців.
10. Саморегуляція в умовах стресу.
11. Страх і тривога в екстремальних умовах.
12. Агресія як психологічна реакція на небезпеку.
13. Психологічні наслідки тривалого стресу.
14. Профілактика дезадаптивної поведінки у військовому середовищі.
15. Етичні принципи роботи психолога з військовими.
16. Особливості кризового консультування.
17. Психологічна підтримка після травматичних подій.
18. Втрата побратимів і її психологічні наслідки.
19. Вина того, хто вижив.
20. Ускладнене переживання горя.
21. Соціально-психологічна адаптація ветеранів.
22. Стереотипи щодо ветеранів у суспільстві.
23. Психологічні труднощі повернення до цивільного життя.
24. Роль громади у підтримці ветеранів.
25. Психологічні реакції дітей військовослужбовців.
26. Сімейна адаптація після повернення з війни.
27. Емоційне вигорання волонтерів.
28. Вторинна травматизація.
29. Соціальна підтримка у кризових ситуаціях.
30. Резилієнтність особистості в умовах війни.

6. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання передбачає ведення студентом рефлексивного щоденника протягом вивчення освітнього компонента. Метою завдання є осмислення навчального матеріалу, розвиток навичок рефлексії, емпатійного розуміння психологічного досвіду людини в умовах війни та здатності застосовувати теоретичні знання до аналізу життєвих ситуацій.

У щоденнику студент відображає власні роздуми щодо тем курсу, нові усвідомлення, емоційні реакції на навчальний матеріал, приклади з суспільного життя або професійної практики, які пов'язані з психологічними наслідками війни.

Рефлексивний щоденник включає:

- короткий опис теми, що вивчалася;
- особисті висновки та роздуми;
- аналіз психологічних явищ або ситуацій;
- запитання, що виникли під час вивчення курсу;
- міркування щодо можливих способів психологічної підтримки.

Рекомендований обсяг – 5–10 рефлексивних записів (0,5–1 сторінка кожен).

7. Питання, що виносяться на залік:

1. Предмет, завдання та основні поняття військової психології.
2. Психологічна структура особистості військовослужбовця.
3. Мотивація та морально-вольові якості військовослужбовця.
4. Соціально-психологічні особливості військового колективу.
5. Групова згуртованість і лідерство у військовому підрозділі.
6. Психологічний клімат у військовому колективі.
7. Психологічна підготовка до діяльності в умовах бойових дій.
8. Психологічна стійкість і саморегуляція у стресових ситуаціях.
9. Психологічні особливості сучасного бою та їхній вплив на психіку людини.
10. Психологічні реакції людини в екстремальних умовах.
11. Девіантна поведінка у бойових умовах: причини і прояви.
12. Типові психологічні запити військовослужбовців.
13. Особливості психологічного консультування військовослужбовців.
14. Етичні принципи психологічної допомоги у військовому середовищі.
15. Психологія втрати і переживання горя в умовах війни.
16. Стадії переживання горя та їх психологічні особливості.
17. Психологічні наслідки травматичного досвіду війни.
18. Реінтеграція постраждалих від військових дій у суспільство.
19. Психологічні труднощі адаптації ветеранів до цивільного життя.
20. Психологічна підтримка сімей військовослужбовців і волонтерів.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти.

Уся політика оцінювання базується на врахуванні Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/08/2023_Polozh_pro_otzin_%D0%A0%D0%B5%D0%B4_%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%9C%D0%95%D0%94.pdf

та Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті Волинського національного університету імені Лесі Українки

https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/09/2024_%D0%92%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BB_%D1%82%D0%B0%D1%82i%D0%B2_%D0%92%D0%9D%D0%A3_i%D0%BC._%D0%9B.%D0%A3._%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf

Для засвоєння освітнього компоненту необхідною є системна робота здобувачів освіти в усіх видах і формах її організації.

Обов'язковим є: відвідування навчальних занять; активність здобувачів освіти під час навчальних занять; своєчасне виконання завдань самостійної роботи та ІНДЗ робіт; відпрацювання занять, що були пропущені (з поважних причин) на консультаціях (за погодженням із НПП їх відпрацювання може відбуватись в онлайн форматі).

Не припустимо: пропуск занять без поважних причин; запізнення на заняття; порушення дисципліни; порушення академічної доброчесності; користування мобільним

телефоном, планшетом та іншими гаджетами під час заняття припустимо за умови виробничої необхідності при виконанні певних завдань, передбачених ОК.

Несвоєчасне представлення виконаного завдання (у зв'язку з пропуском без поважної причини) оцінюється нижче (50% від виставленого балу).

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання завдань поточного контролю та результатів самостійної роботи;

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; дотримання принципів та положень Етичного кодексу психолога <https://nsj.gov.ua/files/1448287570%D0%95%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B0.docx.pdf>;

- надання достовірної інформації про результати власної (наукової чи творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації тощо.

За порушення академічної доброчесності (плагиат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження відповідного освітнього компоненту ОПП; відрахування з Університету.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагиату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 50%.

Із Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагиату в науковій та навчальній діяльності здобувачів вищої освіти, докторантів, науково-педагогічних і наукових працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки можна ознайомитися на сайті: <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/02/Polozhennya-pro-plagiat-gruden-24.pdf>

Із загальними засадами, цінностями, принципами та правилами етичної поведінки учасників освітнього процесу, якими вони повинні керуватися у своїй діяльності, можна ознайомитися у Кодексі академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (50% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Відпрацювання тем ОК відбувається за наявності поважних причин (лікарняний, навчання за програмою подвійного диплому тощо).

Можливість визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та інформальній освіті

Поточний контроль передбачає оцінювання роботи здобувачів освіти:

1) на рівні формальної освіти:

- ❖ робота на кожному практичному занятті (10 практичних занять) (індивідуальна робота, участь у дискусії, робота в малих групах) оцінюється в діапазоні від 0 до 8 балів;

- **0 балів** – завдання не виконане або відповідь відсутня; здобувач не демонструє розуміння навчального матеріалу та не виявляє сформованих навичок роботи з ним.

- **1–2 бали** – завдання виконане частково; відповідь фрагментарна, містить суттєві помилки в інтерпретації навчального матеріалу; здобувач демонструє низький рівень засвоєння матеріалу, труднощі в аргументації власної думки та недостатній розвиток soft skills під час роботи на занятті.

- **3–4 бали** – завдання виконане не в повному обсязі; відповідь відтворює окремі положення теми, але містить неточності; здобувач демонструє початкові навички аргументації та початковий рівень засвоєння навчального матеріалу і soft skills.

- **5–6 балів** – завдання виконане в основному правильно; здобувач демонструє розуміння ключових понять, але допускає окремі неточності; аргументація достатня, використовується стандартний підхід до виконання завдань; виявляється середній рівень засвоєння матеріалу та сформованості soft skills.

- **7–8 балів** – завдання виконане повністю і правильно; здобувач демонструє глибоке розуміння навчального матеріалу, коректно використовує понятійний апарат, логічно формулює думки, аргументує власну позицію, застосовує творчий підхід до виконання завдань; виявляє високий рівень засвоєння матеріалу та сформованості soft skills.

❖ виконання ІНДЗ – оцінюється в 20 балів;

2) на рівні неформальної та інформальної освіти здобувач освіти може набрати максимально 10 балів, набираючи й сумуючи бали за наступні види діяльності (за вибором):

- за публікацію у періодичних наукових виданнях, що включені до переліку фахових видань України (5 балів), до наукометричних баз, зокрема Scopus, Web of Science Core Collection (10 балів);

- за призове місце на I або II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади, Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт (3 та 5 балів відповідно);

- за підвищення кваліфікації: очно (тренінги, майстер-класи, семінари, майстерні тощо), дистанційно (дистанційні курси, вебінари) тощо (в обсязі не менше 8 годин) за умови представлення відповідного документу в навчальний семестр (4 бали);

- за участь у науковій конференції, науково-практичному семінарі, круглому столі тощо з публікацією тез у відповідному збірнику матеріалів (з представленням сертифікату учасника та відбитку тез) (3 бали);

- участь у просвітницьких, профорієнтаційних, волонтерських, виховних заходах на факультеті психології (2 бали, але не більше 2-х заходів);

- участь у професійних та/або громадських об'єднаннях за фахом (1 бал).

V. Підсумковий контроль

Залік виставляється за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ОК. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку у відомість записується сума поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів). У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання

анульовуються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100 балів. У день складання заліку за основною сесією не проводяться додаткові опитування здобувача освіти, а також здобувач освіти не має права доздавати будь-який вид робіт, передбачений силабусом ОК, що зазначено у Положенні про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки <https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/06/2025.-%D0%9F%D1%80%D0%BE-%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B5-%D1%96-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%81%D1%83%D0%BC%D0%BA.%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BD%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітнього компоненту

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Лінгвістична оцінка для заліку
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 - 81	
67 -74	
60 - 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Бондарев Г. В., Круть П. П. Основи військової психології. Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2020. 272 с.
URL: https://books.ndcnangu.co.ua/books/Osnovy_viiskovoi_psykholohi.pdf
2. Гершанов А. Макієнко Н. Шлях до зцілення: основи роботи з наслідками травматичних подій. Israel Trauma Coalition. Київ, 2023. 120 с.
3. Коқун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Олійник В.О., Хоружий С.М., Ларіонов С.О., Сириця М.В. Особливості надання психологічної допомоги військовослужбовцям, ветеранам та членам їхніх сімей цивільними психологами : метод. посіб. К. : 7БЦ, 2023. 175 с.
4. ПАМ'ЯТКА військовослужбовцю під час підготовки до бою та в бою Укладачі - авторський колектив психологічної кризової служби м. Миколаєва. Київ: Вид. дім «СКІФ», 2022. 60 с.
URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/viiskova_sprava/Pamiatka_viiskovosluzhbovtsiu_pid_chas_pidhotovky_do_boiu_ta_v_boiu.pdf?PHPSESSID=gpheojp0k12h0r0corpob2s9k3
5. Перша психологічна допомога в гострих стресових ситуаціях : навчально-практичний посібник / Харківський національний університет внутрішніх справ, 2022. 88 с.
URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7e08ad95-1248-47df-a595-01cc24c7afaf/content>
6. Шевчук О. П. Теоретико-методологічна модель навичок міжособистісної взаємодії. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. Львів, 2025. Вип. 23. С. 181-188. URL: http://psy-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/23_2025/24.pdf
7. Шевчук О. П., Мітлош А. В. Психологічні особливості міжособистісної взаємодії військовослужбовців. *Наукові записки. Серія: психологія*. Кропивницький, 2025. Випуск 2(8). С. 177-183. URL: <https://journals.cusu.in.ua/index.php/psychology/article/view/806/769>
8. Ягупов В. В. Військова психологія: методологія, теорія та практика : підручник. Київ : Psyhobook, 2023. 517 с.

URL:https://shron1.chtyvo.org.ua/Yahupov_Vasyl/Viiskova_psycholohiia_metodolohiia_teorii_ta_praktyka.pdf

9. Kumar U. The Routledge International Handbook of Military Psychology and Mental Health. London : Routledge, 2021. 604 p.